

Alpenaodru

Tematsko glasilo CIPRE

Kdo jo bo prebudil?

Povzetek dvajsetih let Alpske konvencije

Vsebina

Uvodnik Stran 3

Obrazi Alp

Sarah Schwarz: »Mladinski parlament je ful pomemben!« Stran 4

Temeljni kamen skupne alpske politike

Alpska konvencija ustvarja prostor za vizije Stran 5

Dolgoletni sopotniki

Zgodovina in gremiji Alpske konvencije Stran 7

Alpska konvencija koristi tistemu, ki jo uporablja

Švica in Avstrija stopata po različnih poteh Stran 8

Le konkretna lahko zaživi

Alpska konvencija ustvarja pomembna omrežja Stran 10

Panorama

Učinki Alpske konvencije Stran 12

»Samo čakati na čudežno novo dinamiko ni dovolj«

V pogovoru s Klausom Töpferjem Stran 14

Alpska konvencija v vlogi pacienta: kako naprej?

Vračanje k lastnim prednostim Stran 17

Alpska makroregija – samo s postorom enakega obsega

Esej Wernerja Bärzinga Stran 19

Novo življenje za alpsko obrobje?

Letna strokovna konferenca CIPRE 2010: periferne regije v središču pozornosti Stran 20

Drobtinice Stran 22

Pika na i

Zakaj nas konvencija sploh potrebuje? Stran 23

Iz naslednje številke Stran 24

Tematsko glasilo CIPRE Alpe na odru izhaja dvakrat letno. Brezplačno ga lahko naročite na www.cipra.org/sl/abo.

© Laurent MIGNAUX, Meddat

© Matthias Lüdecke

© CIPRA Avstrija

Naslovnica: Princ odkrije spečo Trnuljčico. © Bettmann/CORBIS

Temeljni kamen skupne alpske politike

Alpska konvencija: Kaj je, zakaj jo potrebujemo, kje šepa in kaj zna. Stran 5

CIPRA – RAZNOLIKA IN PESTRA

Mednarodna komisija za varstvo Alp (CIPRA) je nevladna krovna organizacija z nacionalnimi odbori v vseh alpskih državah in predstavlja več kot sto društev in organizacij iz sedmih alpskih držav. Zavzema se za trajnostni razvoj na območju Alp, ohranjanje naravne in kulturne dediščine ter regionalne raznovrstnosti kot tudi za reševanje skupnih problemov v alpskem prostoru.

KOLOFON

Tematsko glasilo Mednarodne komisije za varstvo Alp CIPRE / Izide dvakrat letno v slovenščini, nemščini, italijanščini in francoščini.

Izdaja: **CIPRA International**

Uredništvo: Barbara Wülser (odgovorna urednica), Andreas Götz / avtorice in avtorji: Dominik Siegrist, Madeleine Rohrer, Andreas Götz, Barbara Wülser, Gerhard Fitzthum, Claire Simon, Werner Bätzing, Christian Baumgartner / Prevodi: Franca Elegante, Nataša Leskovic-Uršič, Violaine Simon, Marianne Maier / Lektoriranje: Barbara Wülser (de), Marie Billet (fr), Mateja Pirc (sl), Serena Rauzi (it)

Grafični koncept: Atelier Silvia Ruppen, Vaduz

Postavitve strani: Alexandre Druhen

Tisk: Gutenberg AG, Schaan/FL

Celotna naklada: 15.000 izvodov

Ponatis prispevkov je mogoče s predhodnim dovoljenjem in z navedbo vira. Zaželeno je, da nam pošljete avtorski izvod.

Naročilo: Alpe na odru lahko brezplačno naročite pri **CIPRI International**

international@cipra.org, www.cipra.org

Tel. 00423 237 53 53 Fax 00423 237 53 54

Im Bretscha 22, FL-9494 Schaan

NACIONALNI ODBORI

CIPRA Österreich c/o Umweltdachverband
Strozzigasse 10/7-9, A-1080 Wien

Tel. 0043 1 401 13 36, Fax 0043 1 401 13 50

oesterreich@cipra.org, www.cipra.org/at

CIPRA Schweiz Postfach 22, CH-3800 Interlaken

Tel. 0041 33 822 55 82, Fax 0041 33 822 55 89

schweiz@cipra.org, www.cipra.org/ch (de)

CIPRA Deutschland Heinrichgasse 8

D-87435 Kempten / Allgäu

Tel. 0049 831 52 09 501, Fax: 0049 831 18 024

info@cipra.de, www.cipra.de (de)

CIPRA France 5 Place Bir Hakeim, F-38000 Grenoble

Tel. 0033 476 48 17 46, Fax 0033 476 48 17 46

france@cipra.org, www.cipra.org/fr/CIPRA/

cipra-france (fr)

CIPRA Liechtenstein c/o LGU

Im Bretscha 22, FL-9494 Schaan

Tel. 00423 232 52 62, Fax 00423 232 52 26

liechtenstein@cipra.org, www.cipra.org/li (de)

CIPRA Italia c/o Pro Natura

Via Pastrengo 13, I-10128 Torino

Tel. 0039 011 54 86 26, Fax 0039 011 503 155

italia@cipra.org, www.cipra.org/it/CIPRA/cipra-italia (it)

CIPRA Slovenija Trubarjeva 50, SI-1000 Ljubljana

Tel. 386 (0) 59 071 322 Fax 386 (0) 59 071 321

slovenija@cipra.org, www.cipra.org/sl/CIPRA/cipra-slovenija

REGIONALNI ODBOR

CIPRA Südtirol c/o Dachv. für Natur- und Umweltschutz

Kornplatz 10, I-39100 Bozen

Tel. 0039 0471 97 37 00, Fax 0039 0471 97 67 55

info@umwelt.bz.it, www.umwelt.bz.it

PODPORNI ČLAN

Nederlandse Milieu Groep Alpen (NMGA)

Keucheniusshof 15, 5631 NG Eindhoven

Tel. 0031 40 281 47 84

nmgabergsport.com, www.nmgabergsport.com

Drage bralke, dragi bralci,

za pomembna področja delovanja, kot so biotska raznovrstnost, varstvo podnebja ali mobilnost, je odločilno, da se jih ne lotevamo zgolj na nacionalni ravni. Za trajnostne rešitve na teh področjih so potrebne mednarodnopravno zavezujoče pogodbe in učinkovita mednarodna omrežja. Primer tovrstnega sodelovanja je Alpska konvencija. Pred dvema desetletjema se je osem evropskih držav skupaj z Evropsko unijo odločilo poiskati načine, kako zavarovati to največje pogorje v Zahodni Evropi in kako uveljaviti njegov trajnostni razvoj. Letošnji jubilej je zato priložnost, da se ozremo na opravljeno delo in povzamemo sklepne ugotovitve. Na kritična vprašanja bo tokratna številka Alp na odru dala poštene odgovore ter pokazala priložnosti in perspektive. Dejstva, da se Alpska konvencija sooča tudi s težavami, ne moremo zamolčati. Pogodbenice v Alpah vedno težje uveljavljajo nove in obetavne pobude. Tako se doslej še ni posrečilo vzpostaviti učinkovite vsealpske politike varstva podnebja; tudi za razpravo o nadaljnjem razvoju Alpske konvencije ni mogoče reči, da je zelo živahna. Nekatere države, med njimi Avstrija in Nemčija, so začele svojo politiko na gorskih območjih navezovati na Alpsko konvencijo, druge, kot sta na primer Švica in Italija, imajo s tem težave. Kljub temu je Alpska konvencija danes vzor čezmejne politike tudi za gorska območja drugod po svetu.

CIPRA je pred mnogimi leti predlagala sprejetje Alpske konvencije, njen razvoj pa je od podpisa dalje vedno kritično in konstruktivno spremljala. Nekdanji nemški minister za okolje Klaus Töpfer, eden od pobudnikov Alpske konvencije, pripisuje CIPRI pri omenjenem procesu vodilno vlogo, kot je poudaril v svojem intervjuju, ki ga objavljamo v tokratni številki. Take inovativne vloge tudi v prihodnosti ne bomo opustiti. CIPRA je pripravljena in zainteresirana za sodelovanje pri prenovi Alpske konvencije, denimo v okviru strategije za evropske makroregije. Vsekakor bo CIPRA predloge, povezane z »alpsko makroregijo«, podpirala le v primeru, da se s tem pomen Alpske konvencije ne bo zmanjšal, temveč občutno povečal. Kako je to mogoče, si preberite v prispevku Wernerje Baetzinga. Brez prizadevanja držav pogodbenic ne gre. Vprašanje je, katera izmed alpskih držav bo končno storila potrebni korak, ki bo Alpski konvenciji vdihnil novo življenje.

Veliko zadovoljstva ob branju vam želim

Dominik Siegrist

Dominik Siegrist

predsednik CIPRE International

© Rainer Kwiotek / Zeitenspiegel

SARAH SCHWARZ – INNSBRUCK/A

»Mladinski parlament je ful pomemben!«

Sarah Schwarz je bila ena izmed tistih, ki so si izmislili politična pravila igre. Kot šestnajstletnica je skupaj s svojo šolo organizirala prvi mladinski parlament Alpske konvencije. Prepričana je, da bi morali »pravi« politiki bolj prisluhniti mladim.

Sarah Schwarz je navdušena nad gorami. Ko zapade dovolj snega, osvaja vrhove s smučmi, poleti pa se vozi z gorskim kolesom. »Alpe so enkratne,« pravi in se obenem jezi na tiste, ki politiko sicer kritizirajo, sami pa ne storijo ničesar. Domačinka iz Innsbrucka stvari spreminja. Že pri šestnajstih je pripadala skupini dijakov, ki so leta 2006 ustanovili mladinski parlament

Alpske konvencije. Leto pozneje je celo vodila generalno skupščino in moderirala razpravo dijakov iz sedmih alpskih držav. Meni, da je »ful« pomembno, da obstaja mladinski parlament o Alpah. »Saj tukaj vendar živimo in probleme občutimo.« Ko je sicer govora o politiki, se obravnavajo samo velike teme. »Tukaj pa gre za teme, ki zadevajo nas.« Kljub temu pa Sarah Schwarz ne želi v politiko. Navdušujeta jo literatura in film, rada potuje, tu in tam si denar služi kot prodajalka. Bo nekega dne pravica, novinarka, mogoče vendarle diplomatka? To so predstave samozvestne enaindvajsetletnice o bodočem poklicu. Trenutno študira pravo in prevajalstvo na univerzi v španski Salamanki. Študij medijev je že za njo, živela je na Floridi, zelo si želi potovati v Francijo. Sarah je prepričana, da izmenjava med različnimi kulturami spreminja ljudi in njihov pogled na svet. Za regijo z različnimi jeziki in kulturami, kot so Alpe, je taka izmenjava še posebno pomembna. In prav to se je naučila pri mladinskem parlamentu.

Ko je delovala v okviru mladinskega parlamenta Alpske konvencije, si je Sarah Schwarz izkušnje pridobila tudi z drugimi mladinskimi parlamenti. Kdor jih ne pozna, tudi ne bi takoj razumel, zakaj so bili predpisi glede oblačil tako »pikolovski« in zakaj se je treba zahvaliti, kadar predsedujoči nekomu dodeli besedo. »Z važenjem nima to nikaršne povezave,« pojasnjuje študentka. Potrebno je pač posebno vzdušje. Tako kot tudi vsebinske priprave. Ko pripoveduje, kako so se učenci celo v odmorih potegovali za glasove drugih udeležencev, zveni ponosno. To je bilo lobiranje, kot v pravi politiki! »Mladinski parlament,« pove Sarah, »ustvarja zavest o političnih procesih.«

Sarah Schwarz je z delom v mladinskem parlamentu Alpske konvencije izostrila svojo politično razgledanost.

Devet šol, sedem držav, ena tema

Pobudo za ustanovitev Mladinskega parlamenta Alpske konvencije (YPAC) sta leta 2006 dala Stalni sekretariat in Akademski gimnazij iz Innsbrucka. Parlament naj bi imel vlogo foruma za vse, ki so stari od 16 do 19 let in želijo razpravljati o vprašanjih, ki se nanašajo na Alpe. Mladi so med drugim napisali resolucije, ki sicer za Alpsko konferenco niso zavezujoče. Mladinski parlament zaseda enkrat letno v eni od občin partnerskih šol – leta 2011 bo na vrsti švicarska občina Herisau. Delovni jezik je angleščina, fantje pa morajo na zasedanjih nositi kravato.

www.jugendparlament.tsn.at (en)

Pozimi 2006 je Sarah Schwarz prejela vabilo, da na Alpski konferenci predstavi mladinski parlament. V napetem pričakovanju in polna veselja je odpotovala v avstrijski Alpbach. »Prav vsi okoljski ministri nam zares niso prisluhnili,« pravi in nenadoma zveni njen glas zelo odraslo. Resolucije mladinskega parlamenta, je prepričana, so vendarle pomemben prispevek. Od leta 2009 obstaja dokument, v katerem mladinski parlament poziva politiko, da pojasni, kaj se je zgodilo s predlogi. Navsezadnje gre za nekaj več kot le za retorično vajo oziroma kulturno ali miselno izmenjavo med mladimi, poudarja Sarah Schwarz. »Prepričani smo, da so naši predlogi zelo pomembni.«

Madeleine Rohrer
CIPRA International

Zastave osmih pogodbenic Alpske konvencije © Laurent MIGNAUX - Meddat

Alpska konvencija ustvarja prostor za vizije

Temeljni kamen skupne alpske politike

So najvišje evropsko gorovje, življenjski prostor za skoraj 14 milijonov ljudi, 30.000 živalskih in 13.000 rastlinskih vrst: to so Alpe, posebna regija, katere trajnosti razvoj mora varovati poseben sporazum. V nadaljevanju razmišljamo o poskusu, imenovanem Alpska konvencija: kaj je, zakaj jo potrebujemo, kaj so njene pomanjkljivosti in česa je zmožna.

Salzburg, novembra 1991. Okoljski ministri sedmih alpskih držav in Evropske unije so podpisali pod štirijezični dokument in s tem skupen, zavezujoč cilj: »z upoštevanjem načela preventive, povzročiteljeve odgovornosti in sodelovanja zagotavljajo enotno politiko za ohranitev in varstvo Alp (...) s preudarno in trajno rabo virov.« S podpisom Konvencije o varstvu Alp, tj. Alpske konvencije, so alpske države prvič nastopile v vlogi akterjev in se podale na skupno pot uresničevanja »alpske politike«, ki je bila do takrat obarvana zelo nacionalno.

Za alpski prostor, kjer je vredno živeti

Zaradi topografskih razmer so Alpe občutljiv ekosistem, ki se sooča z različnimi, med seboj konkurenčnimi zahtevami: turisti hočejo čim hitrejšo žičniško napravo, prevozniki širše ceste, prebivalci Alp pa zaposlitev in dom. Iz tega izhajajoče težave so v francoskem mestu Manosque povsem podobne težavam avstrijskega Mürrzzuschlaga. Široka javnost se je šele v sedemdesetih letih začela zavedati, da se nezadržni rasti turizma,

prometa in poselitve lahko zoperstavi zgolj s pomočjo skupnih rešitev. Na regionalni ravni so sicer bile ustanovljene delovne skupnosti, vendar so se omejile zgolj na izmenjavo informacij. Alpska konvencija je postala temeljni kamen nove alpske politike. Namesto političnih izjav o nameri naj bi opredelili zavezujoče, iztočljive določbe, ki bi morale veljati na celotnem območju Alp. Ker Alpe niso zgolj narava, temveč so prostor življenja in gospodarjenja, se snovalci konvencije niso omejili le na eno tematiko, kot je to običajno pri drugih mednarodnih konvencijah. Ekološka nosilna zmogljivost mora biti povezana z ekonomsko varnostjo in socialno pravičnostjo. Pa vendar: politična pristojnost za konvencijo je pri okoljskih ministrstvih in v uradnem nazivu je naveden le njen ekološki vidik. Zato je vedno znova slišati očitek, da je konvencija le nekakšen »stekleni zvon«, ki zavira rast gospodarstva v korist varstva narave. Dejansko pa je njena zasnova trajnostnosti zelo široka, česar posledica sta zelo zapleteno izvajanje in pravno preverjanje.

© CIPRA International

Okoljski ministri držav pogodbenic so Alpsko konvencijo podpisali 7. novembra 1991 v Salzburgu/A.

Dvanajst vsebinskih področij, osem protokolov, dve deklaraciji

Alpska konvencija je eksperiment, prvi poskus velike gorske regije, ki želi svoj prihodnji razvoj usmerjati na podlagi skupne pogodbe. Za to ni drugih vzorcev. Tudi Evropska unija ne pozna politike ali uprave, ki bi bila značilna za Alpe. Alpsko konvencijo sestavlja splošna okvirna konvencija, ki vsebuje osnovna načela, osrednji del pa je osem protokolov, ki določajo, kako cilje konkretno uresničevati. Protokoli so bili izdelani še v času začetne evforije devetdesetih let. Izdelava nadaljnjih načrtovanih protokolov, kot sta ravnanje z vodo ter prebivalstvo in kultura, se ni nikoli uresničila. Za zadnjega obstaja od leta 2006 deklaracija, ki pa ni zavezujoča, prav tako obstaja deklaracija o podnebnih spremembah.

Obveznost ratifikacije izvedbenih protokolov ne obstaja. Protokoli veljajo v večini držav, le Italija in Švica doslej nista ratificirali niti enega samega protokola. K tistim pogodbenicam, ki se glede tega sprenevedajo, sodita tudi Evropska unija in Monako, ki sta ratificirala samo del protokolov. Le-ti so večinoma oblikovani zelo ohlapno, tako pomanjkanje ostrine pa otežuje pravno izvajanje. Večina držav to dejstvo izrablja kot pretvezo, da njihovega pravnega reda ni treba uskladiti s protokoli. Pred sodiščem je tako težko uveljaviti kršitev določb Alpske konvencije. Prav tako ni mogoče državo obsoditi zaradi kršitve določenega protokola. Alpska konferenca in Stalni odbor lahko samo opozarjata in pozivata (glej str. 7). Na nacionalni ravni ni politične volje, da bi tema organoma podelili širša pooblastila. Ali je torej Alpska zgolj papirnati tiger?

Podoba alpske politike

Položaj sporazuma o varstvu Alp, če ga primerjamo z drugimi konvencijami, niti ni slab. Na vseevropski ravni gre za najkonkretnější poskus uveljavitve obširnega načela trajnostnega razvoja v neki veliki in večjezični regiji. Po njenem vzoru je bila leta 2003 podpisana Karpatska konvencija (glej str. 11). V Alpah je konvencija spodbudila ustanavljanje omrežij (glej str. 12),

v okviru katerih gre za prenos znanja, sodelovanje in uresničevanje ciljev Alpske konvencije. Pogodba povezuje ljudi, ustvarja zavest o Alpah in istovetenje s posebnim življenjskim, gospodarskim in sprostivnim prostorom. Iz tega razloga nastajajo tudi projekti za posamezna tematska področja, ki v Alpski konvenciji sploh niso predvidena, denimo za področje varstva podnebja. Marca 2011 bo Lihtenštajn podelil visoko dotirano nagrado za trajnostno gradnjo. Cilj vsealpskega natečaja: nazorno pokazati, kako lahko podnebje varujemo na konkretni način. Alpska konvencija tako ustvarja prostor za vizije – in prav v tem je njena moč.

Če pa naj bi Alpska konvencija resnično postala vidna, potrebuje še več konkretnih rezultatov, izhajajočih iz izkušenj. Nejasno, pogosto nepriljubljeno besedilo bi lahko oživilo skupno alpsko politiko, alpske države pa bi morale končno zbrati pogum, preseči miselnost, da gre za odvečen okoljevarstveni dokument, ter jo začeti upoštevati kot veljavno pravo in podlago za sprejemanje odločitev. Nenazadnje bi morale države duh Alpske konvencije ohranjati s konkretnimi projekti. ■

Andreas Götz
Madeleine Rohrer
CIPRA International

Zgodovina in gremiji Alpske konvencije

Dolgoletni sopotniki

CIPRA in Alpska konvencija se lahko ozreta na dolgoletno skupno zgodovino. O vsealpskem mednarodnem pravnem aktu se je sicer govorilo že ob ustanovitvi CIPRE v petdesetih letih, da pa je začel tudi veljati, so pripomogle šele prometna problematika in okoljske katastrofe v osemdesetih.

»Zagotovo najpomembnejša naloga Alpske komisije je, da pripravi mednarodno konvencijo o Alpah in poskrbi, da jo bodo udeležene države tudi sprejele.« Tako je zapisano v pripravljalnem dokumentu iz leta 1951, ki je nastal ob ustanovitvi CIPRE. A miniti je moralo štirideset let, da se je načrt CIPRE dejansko uresničil: 7. novembra 1991 so okoljski ministri alpskih držav in komisar EU za okolje v Salzburgu/A le podpisali Sporazum o varstvu Alp – Alpsko konvencijo.

Zgodovina Alpske konvencije je tesno povezana z zgodovino Mednarodne komisije za varstvo Alp (CIPRE). Ta je, ustanovljena leta 1952, svoje delovanje v prvih dvajsetih letih omejila na vsakoletne konference in stališča o konkretnih projektih. Na začetku osemdesetih je usmeritve delovanja spremenila in se odprla širšemu krogu akterjev, ustanovila predstavniške odbore v posameznih državah, pozneje pa še prevzela profesionalno vodenje sekretariata. CIPRA se je v večji meri osredotočila na čezmejno raven in obenem zahtevala čezmejne celovite razvojne koncepte.

Problemi ostrijo zavest

Izredna porast prometa v osemdesetih je zahtevala nove in širše zasnovane rešitve. Poleg tega se je zaradi številnih naravnih nesreč, kot so zemeljski plazovi in poplave, povečala ozaveščenost politikov in prebivalstva o alpskem življenjskem prostoru. Za Alpsko konvencijo je nastopil pravi trenutek – in CIPRA ga je izkoristila.

Leta 1987 je CIPRA, ki ji je predsedoval Mario F. Broggi, začela pripravljati vsealpsko mednarodno pogodbo. Leto pozneje ji je uspelo doseči preboj s tako imenovanimi lindauskimi pogovori, v okviru katerih je okoli dvesto strokovnjakov in predstavnikov vlad razpravljalo o izzivu, ki ga je predstavljala Alpska

konvencija. CIPRA je skupaj z Mednarodno zvezo za varstvo narave (IUCN) izdelala osnutek konvencije, ki so ga v smislu »usmeritev za Alpsko konvencijo« uporabili ministri in ministrice za izhodišče svojih razprav na prvi Alpski konferenci leta 1989.

Na omenjeni prvi Alpski konferenci v Berchtesgadnu/D je bila v razpravo vključena tudi nacionalna raven, saj so na njej sodelovale alpske države. Pomembno vlogo za uspešen potek konference je imel gostitelj in takratni nemški minister za okolje Klaus Töpfer (gl. intervju z njim na str. 14).

Prihodnost je negotova

Po podpisu Alpske konvencije na drugi Alpski konferenci leta 1991 v Salzburgu pa je moralo miniti še desetletje, preden so okvirno konvencijo ratificirale vse alpske države in Evropska unija. Ta predvideva, da se za vsako od dvanajstih tem pripravi poseben izvedbeni protokol (glej str. 5). Doslej je bilo izdelanih osem protokolov. Od devetih pogodbenic so vse protokole zaenkrat ratificirale Avstrija, Francija, Lihtenštajn, Nemčija in Slovenija. Evropska unija in Monako sta ratificirala le posamezne protokole, Švica in Italija pa nista ratificirali niti enega. S tem je postala prihodnost Alpske konvencije še bolj negotova kot kdaj koli doslej (glej str. 8 in komentar na str. 23). ■

Barbara Wülser
CIPRA International

www.cipra.org/si/alpskakonvencija

Gremiji Alpske konvencije

Alpska konferenca

Alpska konferenca je organ odločanja, katerega člani so ministri in ministrice alpskih držav in Evropske unije. Člani zasedajo vsako drugo leto v državi, ki predseduje Alpski konvenciji. Prva Alpska konferenca je potekala v Berchtesgadnu v Nemčiji, naslednja pa bo 9. marca 2011 v Brdo pri Kranju. Predsedstvo se praviloma zamenja po vsaki konferenci.

Stalni odbor Alpske konvencije

Stalni odbor je izvršni organ Alpske konference, ki ga sestavljajo visoki uradniki pogodbenic. Nadzoruje uresničevanje vodilnih idej, načel in ciljev Alpske konvencije v praksi. Člani Stalnega odbora se sestajajo praviloma dvakrat letno.

Odbor za preverjanje

Odbor za preverjanje je nadzorni organ, ki Stalnemu odboru vsaka štiri leta predloži poročilo o uresničevanju Alpske konvencije in njenih protokolov v praksi.

Stalni sekretariat Alpske konvencije

Stalni sekretariat zagotavlja Alpski konvenciji strokovno, logistično in administrativno pomoč. Sedež ima v Innsbrucku v Avstriji, zunanjo enoto, tako imenovani oddeljeni sedež pa v Bolzanu v Italiji. Stalnemu sekretariatu je pridružena tudi posebna enota, tako imenovana Task force za zavarovana območja iz Chambéryja v Franciji.

Delovne skupine in platforme

Njihovo ustanavljanje – vsakokrat za dveletno mandatno obdobje – je v pristojnosti Stalnega odbora. Delovne skupine in platforme so odgovorne za izdelavo novih protokolov, priporočil in izvedbenih ukrepov, spremljanje aktualnih razvojnih usmeritev in poročanje Alpski konferenci in Stalnemu odboru o doseženem napredku.

Opazovalci

Zasedanj Stalnega odbora in Alpske konference se udeležuje 14 vladnih in nevladnih organizacij, med njimi tudi CIPRA, kjer lahko podajo svoje predloge, nimajo pa pravice do glasovanja.

Švica in Avstrija stopata po različnih poteh

Alpska konvencija koristi tistemu, ki jo uporablja

Kot osrednji državi sredi Alp imata Švica in Avstrija podobne pogoje. Človek bi mislil, da bi zato morali imeti podobne interese, kar zadeva skupno alpsko politiko. Ne bo držalo: medtem ko Avstrija protokole Alpske konvencije postopno uresničuje, v Švici njihova ratifikacija še vedno ni na dnevnem redu. Kateri so razlogi za tako različno ravnanje?

© TVB Grossarlal

Neokrnjeni narava in kultura: Hüttschlag v dolini Grossarlal/A spada k hribovskim vasicam, ki si prizadevajo za trajnostni turizem v skladu z načeli Alpske konvencije.

Več kot polovica Avstrije in Švice, tj. 65 oz. 60 odstotkov državnega ozemlja, leži v Alpah. Skupaj obe alpski državi zavzemata 42 odstotkov površine alpskega loka. Četrтина švicarskega prebivalstva, kar znaša dva milijona ljudi, živi v Alpah. V Avstriji predstavljajo dobri štirje milijoni alpskih prebivalcev celo polovico celotnega prebivalstva. Ljudje v Avstriji in Švici so se opredelili za alpsko identiteto in to ne samo v Alpah, temveč tudi v regijah, ki nanje mejijo. Državi izvajata intenzivno politiko gorskih območij, pa naj bo to v hribovskem kmetijstvu, regionalni politiki ali turizmu. Najbolj prometni tranzitni osi v Alpah, Brenner in Gotthard, ležita na območju Avstrije in Švice. Tudi vodna energija ima v obeh državah pomembno vlogo. Poleg vseh teh skupnih točk pa

obstaja tudi pomembna razlika: odnos obeh držav do Alpske konvencije se ne bi mogel bolj razlikovati. Ta je sicer različen v vseh alpskih državah, vendar so razlike med Švico in Avstrijo še posebno opazne.

Medtem ko je februarja 1994 Avstrija kot prva pogodbenica ratificirala okvirno konvencijo, je Švica skupaj z Italijo Alpsko konvencijo leta 1998 oz. 1999 ratificirala zadnja. Leta 2002 je avstrijski parlament ratificiral vse izvedbene protokole naenkrat in – soglasno. Italija in Švica sta edini pogodbenici, ki nista še ratificirali niti enega protokola. Švicarski parlament je septembra 2010 celo ponovno sklenil, da ne bo niti začel razprave o morebitni ratifikaciji zaenkrat treh protokolov (glej uokvirjeno besedilo). Ostaja torej vprašanje: katera od alpskih

držav je sedaj glede Alpske konvencije »poseben primer«: Avstrija ali Švica? Ali bolje rečeno: zakaj je Alpska konvencija v Avstriji tako uspešna?

Zgledna kultura konstruktivnega prerekanja

Odgovor je treba iskati na »avstrijski poti«, kot Avstrijci sami označujejo svoj odnos do Alpske konvencije. Država je poseben primer, kajti o konvenciji je potekala široka razprava že v njeni začetni fazi, pravi Peter Hasslacher, predsedujoči CIPRI Avstrija in tisti mož, ki spremlja Alpsko konvencijo že od samega začetka. Izmenjava mnenj je bila živahna, obstajal je tudi velik politični interes. Vse se je odločalo z razpravo. Ministrstva, krajevni in deželni organi, predstavniki gospodarstva, turistični delavci, civilna družba, vsi so bili in so še vključeni v tako imenovani nacionalni odbor Alpske konvencije. Posnemovalci teh odborov so obstajali tudi drugod, vendar je sedaj aktiven le še odbor v Franciji.

Široka podpora navznoter je Avstriji omogočila enoten nastop navzven. Avstrija je spoznala, da je Alpska konvencija lahko pomemben instrument za obvladovanje nastajajočih problemov na območju Alp. Vsi so si bili enotni: treba je prepovedati gradnjo novih čezalpskih tranzitnih osi in doseči soglasje pri cestnih projektih s čezmejnimi vplivi. Prometni protokol je bil zato za Avstrijo ključni protokol, ostale pa je država podpisala šele potem, ko sta bila sprejeta omenjena dva pogoja.

Deset let trajajoča razprava o vsebini protokolov je, kot je prepričan Hasslacher, spremenila dojemanje Alp v avstrijski javnosti. Alpske teme so v tem obdobju naletele na precejšnje zanimanje, navsezadnje tudi zaradi delovanja CIPRE Avstrija na področju odnosov z javnostmi: ustanovljena leta 1975, vodi od leta 1994 dalje urad Alpske konvencije, ki je imel sedež sprva na Dunaju, danes pa v Innsbrucku. S službo za pravno svetovanje CIPRA prispeva k temu, da je Alpska konvencija v javnosti bolje sprejeta, in se zoperstavlja prepričanju, da gre za pretirano zaščitniški akt.

»Poseben primer Švice« deluje prek meja

Nekaj postaja jasno: kar zadeva Alpsko konvencijo, Avstrija ni »poseben primer«, le izkoristila je priložnost in jo uporabila sebi v prid. Zakaj je druge pogodbenice niso posnemale ali pa so jo posnemale le polovičarsko?

Izhodiščni položaj »Švice kot posebnega primera« se kljub vsem geografskim in vsebinskim podobnostim povsem razlikuje od položaja Avstrije. Zgodovino t.i. naroda volje, ki ga od leta 1848 tvorijo štiri jezikovne regije in kulture, je zaznamoval strah pred odločanjem tujcev. V svetovnih vojnah Švica v pretežni meri ni sodelovala, s pristopom Organizaciji združenih narodov so se Švicarji strinjali šele v drugem poskusu leta 2002 po uspelem referendumu, članstvo v Evropski uniji ali NATU ostaja tabu. Alpsko konvencijo so od samega začetka zaznavali kot dokument, ki je nastal od zgoraj navzdol, na kar so se Švicarji s svojo izrazito federalistično predstavo o sebi odzvali zelo občutljivo. »Sklicevanje na poseben primer je ljudi odvrnilo,« pravi Mario F. Broggi, nekdanji predsednik CIPRE International. Vendar pa tak način mišljenja ni trajnostno naravnan, saj »globalizacija zahteva drugačne odgovore – ali pa nas bo pustila na stranskem tiru.«

Švicarska zavrnitev izvedbenih protokolov vpliva tudi na druge pogodbenice. »Vedno pogosteje je slišati kritiko,« ugotavlja Peter Hasslacher. Pomen Alpske konvencije je v švicarsko-avstrijskem obmejnem prostoru oslabljen. »Ljudje napačno domnevajo, da imajo Švicarji zaradi geografske lokacije prednosti.«

Ali je torej švicarski »ne« tudi začetek konca Alpske konvencije? Hasslacher ne misli tako. Zaenkrat še ne. Doslej namreč še ni bilo boljšega instrumenta; Alpska konvencija je še vedno referenčna točka za dosledno alpsko politiko. Vendar: »Če Švica in Italija s 40 odstotki površja v območju veljavnosti Alpske konvencije ne bosta sodelovali, potem proces ni bil uspešen.« Hasslacher upa, da bo Švica v nekaj letih vendarle obnovila proces ratifikacije. Medtem pa bo z zanimanjem opazoval, kaj bo Švica v vlogi predsedujoče države Alpski konvenciji ukrenila v naslednjih dveh letih. ■

Barbara Wülser
CIPRA International

Švicarska vlada potrdila pripravljenost za sodelovanje

Švica prevzema v naslednjem dveletnem obdobju predsedovanje Alpski konvenciji in to neposredno po zavrnitvi izvedbenih protokolov v parlamentu. Kot je v pismu CIPRI zapisala okoljska ministrica Doris Leuthard, se odločitev proti ratifikaciji protokolov ne bi smela razumeti kot načelna zavrnitev Alpske konvencije, saj za Švico mednarodno sodelovanje na območju Alp tudi v prihodnje ostaja osrednja naloga. Ministrica vidi švicarsko predsedovanje kot priložnost vendarle dokazati interes države za solidarno sodelovanje v Alpah. Da bi lahko trajnostnost na globalni ravni okrepili, mora alpsko območje igrati zgledno vlogo za druge. Da bi Alpsko konvencijo lahko približali prebivalcem gorskih regij, si okoljska ministrica želi, da bi CIPRA švicarsko vlado pri tem aktivno podprla. »Kar zadeva nadaljnji razvoj Alpske konvencije, je organizacija že večkrat oblikovala odlične spodbude za razmislek.« Stefan Kunz, predsednik CIPRE Švica, podpira željo švicarske vlade. Švica bo tako med predsedovanjem morala dokazati, da je s tem, ko bo določila obetavne teme in uresničevala konkretne projekte, ki bodo Alpam koristili, Alpski konvenciji pripravljena vdahnuti novo življenje. »Za to pa so potrebni pogum, politična volja in ustrezna finančna sredstva.« ■

Barbara Wülser
CIPRA International

Alpska konvencija ustvarja pomembna omrežja

Le konkretna lahko zaživi

Cilje mednarodne pogodbe, kot je Alpska konvencija, javnosti ni lahko posredovati, njenega duha pa je mogoče oživiti le z uresničevanjem v praksi. Omrežja, ki delujejo na celotnem alpskem območju, so za to odlični glasniki.

Cilje podnebne konvencije javnosti ni težko sporočati: države morajo zmanjšati izpuste CO₂, sicer se bo segrevanje našega planeta nadaljevalo v neobvladljivem obsegu. A cilji Alpske konvencije niso tako konkretni. Tukaj gre za trajnostni razvoj, za sodelovanje, za izmenjavo s ciljem boljšega ravnanja z občutljivim alpskim življenjskim prostorom.

CIPRA si je zato že sredi devetdesetih let prizadevala vzpostaviti omrežje alpskih občin. V okviru enega od projektov EU je začela iskati občine, ki so se bile pripravljene povsem konkretno posvetiti uresničevanju Alpske konvencije. Izmenjava z drugimi občinami na območju Alp je bila za občine pomembna že od samega začetka. Na konferencah so se izmenjevale izkušnje, organizirana so bila različna praznovanja, občine so se dogovorile za medsebojno obiskovanje – in se tako učile druga od druge.

Zdrava konkurenčnost in lastne pobude

27. septembra 1997 je napočil pravi trenutek: občine, ki so sodelovale pri pilotnem projektu, so na letni strokovni konfe-

renci CIPRE z naslovom »Alpe – občine – trajnostni razvoj« v Bovcu ustanovile Omrežje občin »Povezanost v Alpah«. Takrat je organizacija štela 27 članic, danes jih ima skoraj 300. S številnimi članicami v vseh alpskih državah ter z izvajanjem velikih projektov in programov je mreža postala pravi glasnik Alpske konvencije.

Thierry Billet, podžupan občine Annecy v francoskih Alpah, v kateri živi okoli 50.000 prebivalcev, pri Omrežju občin ceni zlasti dejstvo, da lahko uporablja ideje drugih držav, in zato z veseljem prispeva tudi izkušnje domače občine. Antonio Chiadò, podžupan Massella, ki šteje 68 duš, je enakega mnenja: »Omrežje občin je za nas velika kovačnica idej, kjer nastajajo spodbude, iz katerih izhaja zdrava konkurenčnost in lastne pobude.«

Vključevanje mest v politiko trajnostnega razvoja je zelo pomembno, saj živita v mestih ali v mestnih razmerah dve tretjini alpskega prebivalstva. Konec devetdesetih let je bila zato ustanovljena pobuda Alpsko mesto leta. Ta naziv se vsako leto podeli enemu od mest, ki si še posebno prizadevajo za

uveljavljanje Alpske konvencije. Sčasoma je nastalo omrežje 14 mest iz šestih držav, ki si med seboj izmenjujejo izkušnje in se učijo druga od druge. CIPRA je eden od treh članov žirije, ki podeljuje omenjeni naziv. Po pooblastilu društva Alpsko mesto leta je CIPRA poleg tega prevzela vodenje sekretariata društva.

Ena od redkih pobud za izvajanje Alpske konvencije, ki je prišla iz vrst pogodbenic, je Alparc – Mreža zavarovanih območij v Alpah. Leta 1995 je Francija dala pobudo za ustanovitev mreže alpskih zavarovanih območij, kot predvideva tudi Protokol o izvajanju Alpske konvencije na področju varstva narave. Še danes je francoska država skupaj z obema francoskima alpskima regijama Rona – Alpe in Provansa – Alpe – Azurna obala glavni financer dejavnosti mreže. Danes je Alparc – z uradnim nazivom Task Force za zavarovana območja – priključen Stalnemu sekretariatu Alpske konvencije. Sloneč na praksi in upoštevajoč potrebe narodnih in naravnih parkov, biosfernih rezervatov in drugih zavarovanih območij, mreža organizira izmenjavo izkušenj na vsealpski ravni, pripravlja skupne projekte in usklajuje skupne pobude na področju komunikacije.

Znanstveniki in popotniki

Tudi Mednarodnega znanstvenega obora za preučevanje Alp (International Scientific Committee on Research in the Alps – ISCAR) brez Alpske konvencije ne bi bilo. ISCAR, ki je uradna organizacija s statusom opazovalke pri Alpski konvenciji, daje pomembne spodbude za raziskovanje Alp.

Mreža povsem druge vrste pa je Via Alpina, ki je nastala iz pobude EU Interreg, katere namen je spodbujanje sonaravnega turizma (glej Panoramo na str. 12). Via Alpina omogoča prečkanje Alp od Monaka do Dunaja ali Maribora, pri tem pa je pohodnikom v različnih regijah na voljo izvirna ponudba. Turisti, ki jih zanimata narava in mir, naj bi z vključevanjem domačih podjetij na področju kmetijstva in turizma na alpskem podeželju ustvarjali dodano vrednost.

Osebe, odgovorne za vsa ta omrežja, se med seboj poznajo, mnoge med seboj tudi tesno sodelujejo. Ko poskušajo združiti vse tri dimenzije trajnostnega razvoja, ne delajo drugega, kot uresničujejo načela Alpske konvencije – in prav te povezave so nekaj najbolj konkretnega in dragocenega, kar je izšlo iz Alpske konvencije. ■

Andreas Götz
CIPRA International

Eden izmed mnogih biserov: skupaj z drugimi članicami Omrežja občin »Povezanost v Alpah« se švicarsko mestoce Ardez zavezuje za trajnostno alpsko politiko.

Karpatska konvencija je nastala na pobudo Alpske konvencije

Kijev (Ukrajina), 22. maj 2003: Karpatske države so podpisale Okvirno konvencijo o varstvu in trajnostnem razvoju Karpatov (Karpatsko konvencijo), ki ji je botrovala Alpska konvencija. Poglejmo, kako je do tega prišlo.

Leta 2001 je ukrajinska vlada zaprosila Evropski regijski urad programa ZN za okolje (UNEP) za pomoč pri izdelavi sporazuma o varstvu Karpatov po zgledu Alpske konvencije. Leto pozneje je na pobudo takratnega italijanskega okoljskega ministra in predsednika Alpske konvencije prišlo do sodelovanja med alpskimi in karpatskimi državami. Sledile so štiri ministrske konference alpskih in karpatskih držav, predno je bil na peti v Kijevu podpisan omenjeni večstranski sporazum o čezmejnem usklajevanju zaščitnih ukrepov na območju Karpatov. Karpatsko konvencijo so doslej ratificirale naslednje države:

Češka, Madžarska, Poljska, Romunija, Srbija, Slovaška in Ukrajina. Izvajanje Karpatske konvencije spodbuja sekretariat konvencije. Trenutno je to nalogo prevzel začasni sekretariat UNEP na Dunaju. Konvencija se financira s prispevki držav podpisnic.

Cilji Karpatske konvencije so podobni ciljem Alpske konvencije; k njim prištevamo varstvo in trajnostno rabo pokrajinske pestrosti in biotske raznovrstnosti, usklajeno urejanje prostora na obmejnih območjih, integrirano upravljanje vodnih virov in rečnih korit, razvoj trajnostne prometne infrastrukture, spodbujanje trajnostnega turizma, povečanje okoljske zavesti v industriji in energetiki ter ohranjanje kulturne dediščine in tradicionalnega znanja. ■

Kulturna identiteta za vzhodno Evropo: Karpatska konvencija pomaga ohranjati dobre življenjske pogoje v pogorjih vzhodne Evrope.

Učinki Alpske konvencije

Državna pogodba je poleg političnih mejnikov prinesla tudi konkretne projekte, v katerih je duh Alpske konvencije najbolj očiten. Le-ti ustvarjajo alpsko zavest in identifikacijo s posebnim življenjskim in gospodarskim prostorom ter prostorom sprostitve. Nenazadnje omenjene aktivnosti združujejo ljudi.

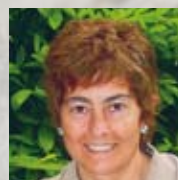

Nathalie Morelle
koordinatorka, Via Alpina International

Via Alpina

Dobrih 5000 kilometrov dolga mreža pohodniških poti zajema vseh osem držav v alpskem loku v 342 dnevni etapah.
www.via-alpina.org

»Brez podpore Alpske konvencije nam k sodelovanju verjetno nikoli ne bi uspelo spodbuditi toliko akterjev v osmih državah. Da smo priznani kot pobuda, ki prispeva k izvajanju varstvenega sporazuma, je ena naših najpomembnejših vizitk, čeprav lahko s tem pri nasprotnih sporazuma seveda dosežemo tudi negativen učinek. Danes obstaja tudi operativno partnerstvo s Stalnim sekretariatom.«

Patrizia Rossi
direktorica Naravnega parka Primorske Alpe

Naturpark Alpi Marittime

Naravni park Primorske Alpe in narodni park Mercantour sta od leta 1987 izvedla številne skupne akcije.
www.parcoalpimarittime.it (en)

»Alpska konvencija je zelo pomembna za čezmejno sodelovanje v tem delu Evrope. Za naše ukrepe na lokalni ravni postavlja natančen okvir. Za nas so pomembni zlasti protokoli na področju varstva narave in prometa ter tudi kulturne in socialne teme. Tridesetletnico obstoja parkov Primorske Alpe in Mercantour smo praznovali z veliko torto (na sliki).«

Vida Černe
koordinatorka projekta

Julijske Alpe, Slovenija

Projekt umirjanja prometa od leta 2008 združuje občine Kranjska Gora, Bohinj in Bovec.
www.povezanostvalpah.org (>Dynalp2
>Sofinancirani projekti v občinah)

»Alpska konvencija je s svojimi smernicami in protokoli nudila dodatna izhodišča za projekt, za njegovo promocijo in seveda tudi navdih za nadaljnje izvajanje. Slovensko predsedovanje Alpski konvenciji je bil čas, ko smo z večjim uspehom komunicirali ne samo s prebivalci, ampak predvsem z resornim ministrstvom. Želimo pa si še več sodelovanja in pomoči države oz. ministrstev.«

Johannes Kostenzer
deželni varuh okoljskih pravic Zvezne dežele Tirolske

Smučišče na območju Ischgl/A

Protokol o turizmu nasprotuje širjenju smučišča na ekološko občutljivem območju.
www.tiroler-umweltanwaltschaft.gv.at (de)

»Leta 2003 je zaradi pritožbe tirolskega varuha okoljskih pravic organ, pristojen za varstvo narave, upravljavcem smučišča Ischgl prepovedal organiziranje prevoza smučarjev z goseničarji na ekološko občutljivem območju pogorja Piz Val Gronde in se pri tem skliceval na turistični protokol Alpske konvencije. Kljub temu upravljavec ischglškega žičniškega podjetja še vedno poskuša uveljaviti zahtevo po ureditvi dostopnosti do tega območja.«

Rainer Siegele
župan občine Mäder

Občina Mäder/A

Občina Mäder si kot članica Omrežja občin »Povezanost v Alpah« od leta 1996 dalje prizadeva za uresničevanje Alpske konvencije na lokalni ravni.
www.maeder.at (de)

»S pobudo za ustanovitev Omrežja občin je CIPRA leta 1995 pravilno razmišljala: izvajanje konvencije na nacionalni ravni ni prineslo napredka, zato je CIPRA k sodelovanju pritegnila lokalne skupnosti. Najrazličnejše oblike uresničevanja Alpske konvencije na lokalni ravni so danes dokaz, da je v Alpah možno živeti v skladu z načeli trajnostnega razvoja. In če bi države pobudo učinkoviteje spodbujale, bi lahko Alpska konvencija postala zgled tudi drugim gorskim regijam po svetu, ljudem v Alpah pa zagotavljala kakovostno življenje.«

V pogovoru s Klausom Töpferjem

»Samo čakati na čudežno novo dinamiko ni dovolj«

Trajnostni razvoj v Alpah potrebuje oboje: instrumente od zgoraj, kot je Alpska konvencija, in pobude od spodaj, kot jih v javnosti vedno znova sproža CIPRA, pravi Klaus Töpfer, nekdanji nemški okoljski minister in pobudnik prve Alpske konference leta 1989 v Berchtesgadnu/D.

G. Töpfer, v zadnjih tridesetih letih ste evropsko okoljsko politiko ne le spremljali, temveč ste jo tudi pomagali oblikovati. Kako se človek počuti, ko se takole ozre nazaj in ugotovi, da se ta od svojega izhodišča ni kaj preveč oddaljila?

Najprej je treba paziti, da se ne oziramo prepogosto nazaj in ne poskušamo kar naprej ocenjevati opravljenega dela. Veliki nemški filozof Ernst Bloch je nekoč lepo povedal: »Le tisto spominjanje je koristno, ki obenem spominja, kaj je še treba storiti.« Če se spominjamo tako, je oziranje nazaj smiselno. Poleg tega se je marsikaj spremenilo. Okoljska politika je zaživela, prebivalstvo jo je sprejelo. Prej so se posmehovali, če je koga skrbelo za prihodnost naravnega življenjskega okolja, danes se ne smeji nihče več.

Alpska konvencija ima skromnejše cilje, kot je globalno reševanje sveta, saj želi na pot sodelovanja in trajnostnega razvoja usmeriti »le« peščico alpskih držav. V mikrokozmosu s podobnimi okvirnimi pogoji se to ne zdi pretežka naloga.

To sploh ni neznamen mikrokozmos. O Alpski konvenciji so razpravljali tudi na drugih gorskih območjih, tam so se sklepali ustrezni sporazumi in dogovori. Seveda pa dejstvo, da je bil izdelan instrument za spremembe, še ne prinese sprememb samih. Pogodbenice morajo ta instrument šele napolniti z življenjem, pri sebi doma, pa tudi v okviru čezmejnega sodelovanja. Če pogledamo na razvoj Alp danes, vidimo, da se ni izpolnilo vse, o čemer smo govorili leta 1989 v Berchtesgadnu in kar smo načrtovali potem. Prve konference o Alpski konvenciji se je poleg nemškega ministra, ki je tudi dal pobudo zanj, udeležil le še njegov avstrijski kolega. Na drugi konferenci leta 1991 v Salzburgu pa so se nenadoma pojavili vsi

ministri. Alpska konferenca je že začela veljati in tako si nihče ni več dovolil reči: »Tja pa jaz že ne grem.«

Omenili ste nekdanjega nemškega okoljskega ministra. To je bil Klaus Töpfer. Kaj Vas je vodilo pri tem, da ste se zavzemali za regijo, ki je bila od Bonna, tedaj nemške prestolnice, kar precej oddaljena?

V resnici ni bilo logično, da je pobuda prišla iz Nemčije. Delež alpskega območja v drugih državah je občutno večji. Po drugi strani pa ravno moji rojaki izvajajo precejšen pritisk na alpski prostor kot pokrajino prostočasnih dejavnosti in tranzitno območje. Jasno nam je bilo, da gre za vedno bolj ogrožen sistem, ki bo, če sodelovanja ne bo, prav kmalu začel povzročati velike težave, ne samo glede ekosistemov, ampak tudi glede socialne in civilnodružbene stabilnosti.

»Pogodbenice morajo konvenciji najprej vdihniti življenje.«

Kateri dosežki zadnjih dvajsetih let vas najbolj veselijo?

Osem let sem preživel v Afriki, zato razvoja dogodkov nisem mogel podrobneje spremljati. Gledano z mojega tedanjega stališča je bilo zame zelo pomembno, da struktura Alpske konvencije postane podlaga za Karpatsko konvencijo. Predvsem UNEP, program Združenih narodov za okolje, ki sem ga vodil, je bistveno prispeval k temu. Tako smo širili duh Berchtesgadna. Pri Alpski konvenciji so se vedno znova pojavljale težave, na katere najprej nismo niti pomislili, denimo švicarska ustava, v okviru katere je kantonalna ureditev zelo pomembna in je način demokratič-

nega oblikovanja volje drugačen, kar je povzročilo, da se je skorajda evforično navdušenje prvih let umaknilo občutno treznejšemu presojanju. Po navdušenem začetnem zagonu je bilo vedno znova opaziti manjša in večja rivalstva, za katera pa smo menili, da se jim bo dalo z lahkoto izogniti.

Kakšen pomen pripisujete Alpski konvenciji danes?

Kar se mi zdi povsem pozitivno, je, da je konvencija sporna, da jo različno razlagajo. S tem vedno znova ostaja izziv, ostaja na političnem dnevnem redu in v zavesti ljudi. Kot pri mnogih drugih čezmejnih oblikah sodelovanja tudi tukaj delovanje pogosto zaide v smer, ki je na začetku nismo predvidevali in je pa povod, da lahko rečemo: »To je še vedno nerešen problem, ki se ga moramo lotiti.« Ne poznam politične razprave o Alpah, v kateri ne bi prej ali slej dejali: »To je vendar konvencija. Zato moramo še enkrat natanko premisliti. Saj vendar že obstaja izhodišče za naše delovanje, ki ga moramo jemati resno.«

Pa bi zgolj instrumenti Alpske konvencije zadostovali za rast zavesti o problemih ali je bila CIPRA tista, ki je morala zadeve vedno znova pospeševati?

CIPRA je bila in je še vedno odločilna gonilna moč. Brez CIPRE prav gotovo ne bi bilo Alpske konvencije in ravno tako ne dosežkov v zvezi z izvedbenimi protokoli. CIPRA združuje visoko motivirane in široko razgledane osebnosti, ki regijo res dobro poznajo in s svojo globljo vpetostjo v civilno družbo prispevajo, da tem ni mogoče spraviti s politične ravni. Za demokracijo je značilno, da procesi oblikovanja zavesti v javnosti spreminjajo tudi politiko. Ti procesi ne potekajo samo od zgoraj navzdol, ampak ravno nasprotno, tudi od spodaj

© Matthias Lüdecke

Klaus Töpfer: »Prepričan sem, da brez CIPRE Alpske konvencije ne bi bilo.«

navzgor. V tem oziru vlogi in pomenu, ki jo ima CIPRA za družbeno angažiranost in za ukrepanje ali opustitev ukrepanja, sploh ni mogoče prisoditi večje vrednosti, kot jo v resnici imata.

»Odločilno je bilo delo NVO in prizadetih državljanov.«

V zadnjih letih so na območju Alp nastale učinkovite mreže. Zakaj sploh potrebujemo Alpsko konvencijo, če pa dejanske pobude prihajajo od spodaj, prek NVO, kot so CIPRA in regionalne povezave?

Delovanje nevladnih organizacij in prizadetih državljanov je bilo odločilno. To je med prebivalstvom sprožilo

multiplikacijski proces, ki je povratno učinkoval na politično oblikovanje odločitev. Neizogibna napaka in šibka točka konvencij na splošno je, da so največkrat zelo nedoločne in zato težko izvršljive. Omenjena velika pomanjkljivost je značilna tudi za svetovne podnebne dogovore. Ko je bila Alpska konvencija dosežena s pogajanjem in sprejetjem, smo se dobro zavedali, da se je treba pogajati za sprejem konkretnih protokolov in da so za to potrebna prizadevanja od spodaj, torej civilnega prebivalstva. Se pa sprašujem, ali bi res zadostovalo, če bi poskusili močan pritisk na ekosisteme v Alpah obvladovati le od spodaj in ali ni brezpogojno nujno graditi na pravno zavezujoči konvenciji.

Imate kakšno idejo, kako bi zobe »papirnatega tigra«, kot Alpsko konvencijo pogosto imenujejo,

ponovno nabrusili? Dejstvo, da Italija in Švica kot najštevilnejša alpska naroda še vedno nista ratificirali niti enega izvedbenega protokola, ni majhen problem.

Če prideš od zunaj in se tako kot jaz z razvojem več let ukvarjaš le kot opazovalec, moraš biti previden. Menim, da bi bilo koristno, če bi katera od držav prevzela pobudo in rekla: »Sestali se bomo na delovnem srečanju in pogledali, katere instrumente imamo na voljo in kako bi lahko našemu delovanju dali nov zagon.« V manjšem krogu na ministrski ravni in s strokovno pomočjo bi pregledali dejansko stanje in ugotovili, kje so pomanjkljivosti in kako bi se premaknili naprej. Samo čakanje na čudežno novo dinamiko ni dovolj. Razmišljati bi bilo treba zunaj običajnih preprek in zastojev. Zveni morda nekoliko naivno, optimistično, vendar bi

se tako vsaj začel proces posodobitve, države pa bi bilo mogoče spomniti na njihovo odgovornost. V času, ko alpski tranzitni promet vedno bolj narašča in se številne regije vedno bolj radikalno pollaščajo turističnega prometa, bo to seveda težko izvesti. Kljub temu je nesporno, da je treba ukrepati, kajti ogroženost krhkega alpskega ekosistema ter življenjskega in gospodarskega prostora milijonov ljudi se ne bo zmanjšala.

»Razmišljati bi bilo treba zunaj običajnih preprek in zastojev.«

Tako kot Arktika tudi evropsko visokogorje deluje kot klimatski sistem zgodnjega opozarjanja. Do srede stoletja naj bi se po napovedih temperature povprečno dvignile od štirih do šest stopinj. Ali lahko upamo, da nam bo vsaj nekoliko pomagala tudi narava?

Na žalost je ljudem očitno dano, da je njihova pripravljenost za ukrepanje in temeljne spremembe tesno povezana

s tem, ali so sami neposredno prizadeji. Preventivno ukrepanje je, še zlasti ko sega čez državne meje in so vzroki globalne narave, veliko težje uresničiti. Ko sem bil sam minister, je bilo to še sorazmerno enostavno. Probleme je bilo mogoče opaziti, zavohati, zgrabiti, slišati. Ljudje so se naenkrat zavedli, da ne morejo več jesti rib iz Rena, in so se organizirali za reševanje konkretnih, trenutnih problemov. Vprašanje, kaj bo leta 2050, nima takega učinka. Zato so in ostajajo toliko bolj pomembni številni akterji civilne družbe, ki jih vedno znova povezujem s CIPRO – akterji, ki perspektivo prihodnosti uresničujejo že danes. ■

Intervju: Gerhard Fitzthum, svobodni novinar, Lollar-Salzböden/D

Pobudnik in soustanovitelj Alpske konference

Nekdanji nemški okoljski minister Klaus Töpfer je leta 1989 povabil okoljske ministre alpskih držav na prvo Alpsko konferenco v Berchtesgaden/D. Na tej konferenci je bil položen temeljni kamen za Alpsko konvencijo. Ministrski funkciji je sledila funkcija izvršnega direktorja Programa ZN za okolje (UNEP), ki jo je Klaus Töpfer opravljal v obdobju 1998–2006. Politiku Töpferju se moramo zahvaliti, da je njegova stranka krščanskih demokratov (CDU) varstvo okolja sprejela kot svojo prednostno nalogo. Prav tako mu je uspelo, da so na to problematiko postale pozornejše druge konservativne stranke v alpskem prostoru. Tudi pri 72 letih je Klaus Töpfer še vedno zelo aktiven. Svojega delovanja ne omejuje le na eno mandatno obdobje, temveč ga načrtuje dolgoročno, predvsem v funkciji izvršnega direktorja Inštituta za trajnostne študije (IASS) v Potsdamu, ki jo opravlja od junija 2010. www.iass-potsdam.de (de/en)

Vračanje k lastnim prednostnim

Alpska konvencija v vlogi pacienta: kako naprej?

Alpska konvencija boleha. Kot dvajsetletnica bi pravzaprav morala biti v najlepših letih, morda še nekoliko naivna, a trdno odločena, da bo spremenila svet. Pa vendar ima človek vtis, da se je znašla globoko v krizi srednjih let in na robu depresije. Zakaj se tako hitro stara?

© Modis 2002

Nazaj k bistvu: Alpska konvencija bi bila lahko podlaga za skupno alpsko vizijo.

Dejavnikov, ki so povzročili prezgodnji proces staranja Alpske konvencije, je več. Po eni strani ji škodijo nepotrebne razprave, ki potekajo v Stalnem odboru. Zdi se, da je ta izpred oči popolnoma izgubil skupno vizijo, ki je »zagotavljanje celovite politike varstva in trajnostnega razvoja alpskega prostora.« Tako je vsaj zapisano v preambuli okvirne konvencije. Pogodbenice so v skladu s protokolom o izvajanju Alpske konvencije na področju urejanja prostora in trajnostnega razvoja opredelile, »da se določeni problemi lahko razrešijo le čezmejno in s skupnim ukrepanjem alpskih držav.« Stalni odbor in drugi organi Alpske konvencije pa pogosto obtičijo v obravnavi formalnih podrobnosti. Sodelavci in predstavniki NVO razpravljajo, pišejo prispevke – in zapuščajo seje izčrpani in nezadovoljni, saj se sprašujejo, za kaj so porabili toliko energije in časa.

Vseh simptomov ni mogoče prepoznati

Alpska konvencija je oslABLJENA, ker Švica in Italija nista ratificirali še nobenega protokola, Evropska unija in Monako pa le nekatere, in ker jo druge države izvajajo le z obotavljanjem.

Ustvarjajo se novi upravni postopki in papirologija. Kako naj bi tudi bilo drugače, saj je delovanje Stalnega sekretariata omejeno na upravljanje Alpske konvencije. Sredstev za izvajanje projektov, ki bi na območju Alp dosegali učinek in pozornost, skorajda ni. Samostojne pobude za izvajanje Alpske konvencije, denimo s strani občin ali društev, so seveda dobrodošle, vendar so le redko deležne namenske podpore. In medtem ko nekatere države predlagajo konkretne projekte, druge s tem iz neznanega vzroka ne soglašajo. Vprašljiva so postala celo omrežja, ki odlično delujejo, npr. Mreža zavarovanih območij v Alpah (Alparc) (glej str. 10).

Spregledana ali celo nepoznana

Sprejetje Alpske konvencije v političnem pogledu je bilo omejeno že od vsega začetka. Lokalni in regionalni organi ter njihovi predstavniki kot tudi alpsko prebivalstvo se v Alpski konvenciji večkrat omenjajo kot dejavniki trajnostnega razvoja, kljub temu pa za Alpsko konvencijo ve še vedno sorazmerno malo ljudi, ki živijo na območju Alp, medtem ko tisti, ki zanje vedo, nimajo občutka, da bi bili z njo povezani, ali pa v njej

Makroregije morajo združevati obstoječe instrumente

Makroregionalni pristop, ki temelji na predlogu Evropske unije, naj bi širšim območjem brez definiranih političnih in upravnih meja pomagal pri premagovanju skupnih izzivov in priložnosti tam, kjer to v okviru klasičnih meddržavnih ali medregionalnih pobud ni mogoče. Pri tem bi bilo treba slediti načelom institucionalne, finančne in zakonodajne nevtralnosti, kar pomeni sodelovanje brez novih institucij, brez novih zakonodajnih aktov in brez dodatnih sredstev. Namen makroregionalnega povezovanja je namreč uporabiti obstoječe instrumente ter možnosti financiranja in sodelovanja, kot obstajajo v okviru evropske okoljske in kohezijske politike, ter nacionalne in meddržavne ureditve. V ta namen bo treba izvajati večsektorski program dela, ki bo zajemal prednostna področja, ukrepe in zgledne projekte. Evropska komisija namerava skupaj z državami članicami prispevati k strateškemu usklajevanju makroregij. Zelo pomembna je pri tem vključitev vseh vpletenih deležnikov, zato morajo izvajanje programa dela usklajevati nacionalni in regionalni upravni organi sodelujočih držav. ■

Makroregije naj spodbujajo sodelovanje na velikih območjih, tam, kjer le-to v preteklosti ni bilo mogoče.

vidijo le dodatne omejitve poleg že obstoječih zakonov. To je pristop od zgoraj navzdol, ki ga je le težka uveljavljati. V preambuli okvirne konvencije je sicer opredeljeno, »da so varstvo okolja, družbeni in kulturni razvoj kakor tudi gospodarski razvoj alpskega prostora enako pomembni cilji in da je zato treba iskati dolgoročno trdno ravnotežje med njimi.« Vendar pa kritiki Alpski konvenciji še vedno očitajo, da je preveč zaščitniška.

Marsikatera pogodbenica Alpski konvenciji priznava vedno manjšo politično težo. In kar zadeva Evropsko unijo – ta brez zadržkov izraža svoje nezanimanje za konvencijo ali celo njeno neodobranje, kar pa spet ovira popoln razvoj Alpske konvencije kot dopolnitev evropskega pristopa.

Katero terapijo izbrati?

Stanje je resno, vendar ni brezupno. Kot je razvidno iz prispevkov v tokratni številki Alp na odru, so dosežki in izzivi preveliki, da bi vrgli puško v koruzo. Alpska konvencija obstaja in je v petih od devetih pogodbic v celoti v veljavi. Njeno uresničevanje se je začelo.

Ljudje imajo Alpe radi in jih občudujejo. Kot instrument ohranjanja tega življenjskega prostora bi morala biti Alpska konvencija pri prebivalstvu in upravnih organih pravzaprav bolj sprejeta. Pogodbenice so tiste, ki morajo uresničevati osnovna načela konvencije in ustrezno ukrepati, si prizadevati za izboljšanje njene podobe v javnosti in ji zagotavljati potrebna sredstva, uresničevati konkretne projekte, ki jih bo sprejelo lokalno okolje – in navsezadnje odpreti organe prizadetim deležnikom iz dežel, pokrajin, kantonov in občin – ti so na to pripravljeni.

Zunaj alpskega prostora velja Alpska konvencija za vzor. Storimo torej vse, da bo to tudi ostala in da bodo Alpe na mednarodni ravni imele pionirsko vlogo v prizadevanju za trajnostni razvoj. Vse to bo temu velikemu skupnemu projektu dalo nov zagon. Ali bo alpska makroregija, o kateri je veliko govora, odredila Alpsko konvencijo, je odvisno predvsem od tega, kako bo oblikovana (glej uokvirjeno besedilo in str. 19). Vsekakor pa je razprava o tem za odgovorne in zagovornike Alpske konvencije priložnost, da se soočijo s temeljnimi vprašanji in si z vsemi silami prizadevajo, da bo konvencija v prihodnje prinesla rezultate. ■

Claire Simon
CIPRA International

Ja za alpsko makroregijo – a zgolj s postorom enakega obsega

Kje se Alpe začnejo in kje končajo, je vprašanje, ki zavzema osrednje mesto v razpravi o razmejitvi Alp z namenom izdelave alpske strategije. Probleme lahko skupaj obvladujejo le območja s podobnimi pogoji, je prepričan Werner Bätzing, profesor kulturne geografije na Univerzi v Erlangnu - Nürnbergu v Nemčiji.

S sedanjo krizo Alpske konvencije se pojavljajo ideje, da bi ta instrument opustili in se namesto njega osredotočili na izdelavo alpske strategije v okviru območja Alp (Alpine Space) kot evropske makroregije. Tak postopek na podlagi programa EU za območje Alp pa bi za Alpe imel daljnosežne posledice: medtem ko Alpska konvencija alpsko območje z obsegom velikosti 190.000 kvadratnih kilometrov in 14 milijoni prebivalcev razmejuje po zdravi pameti, ga EU pojmuje zelo široko: program za območje Alp obsega 450.000 kvadratnih kilometrov in ima 70 milijonov prebivalcev. To pomeni, da metropole, ki ležijo zunaj Alp blizu alpskega obrobja, dejansko obvladujejo alpsko območje, kar zadeva prebivalstvo, delovna mesta in število glasov volivcev.

To pa ne nasprotuje konceptu evropskih makroregij, ki ga EU razvija od osemdesetih let z namenom, da bi po eni strani opredelila regije, katerih problemi se lahko rešujejo le čezmejno, po drugi strani pa na čezmejni ravni povečala dodano vrednost regionalnih potencialov. Prvi dokumenti so kot zgleden primer makroregije pogosto navajali Alpe v območju veljavnosti Alpske konvencije ter regiji Severnega in Baltskega morja.

Taka razvojna pot je bila leta 1999 povzeta v sprejetju Evropskega prostorskega razvojnega koncepta (EUREK), a razprava o makroregijah v EU je bila z izjemo regije Severnega morja nenadoma prekinjena. Z Lizbonsko pogodbo je bila leta 2009 teritorialna kohezija prvič tudi zakonsko opredeljena kot cilj EU, ki spet uveljavlja makroregije. Še vedno pa ni jasno, kako naj bi ta koncept uresničevali v praksi.

V sedanji situaciji, ki jo močno zaznamuje neoliberalna miselnost, obstaja tendenca, da bi makroregije EU razumeli kot zaledje več evropskih metropol, torej kot neko vrsto mednarodnih metropolitanskih regij. Ta razlaga je povsem

v nasprotju s prvotnim namenom EU: razdelitev Evrope v makroregije naj bi območja z enakimi problemi in potenciali združevala, to pa so lahko regije, ki so metropolitanske, ali tiste, ki to niso. V Alpah je ta razlika izrazito opazna. Kot prostor s skupnimi, specifičnimi problemi in potenciali je mogoče Alpe obravnavati le v smislu Alpske konvencije, ne pa kot nekakšen veliki »alpski prostor«, ki k Alpam priključuje regije s popolnoma drugačnim izhodiščnim položajem.

Izdelava strategij za makroregije, ki jo trenutno spodbuja EU, je smiselna. Da bi se te lahko tudi trajnostno razvijale, bi bilo nujno, da EU območje programa za alpski prostor omeji na območje veljavnosti Alpske konvencije. Priprava alpske strategije se sooča s povsem enakimi izzivi kot Alpska konvencija in bi lahko od priprav imela veliko prednosti, kar bi koristilo Alpam in evropskim makroregijam.

Politična izjava o izdelavi alpske strategije, sprejeta v Mittenwaldu/D, zahteva, da se povezavam med osrednjim delom Alp in zunajalpskimi metropolami prizna posebno mesto. Tako je prav in tudi nujno ter obenem ni v nasprotju z razmejitvijo alpskega območja v skladu z Alpsko konvencijo, temveč je celo v skladu z njo. Le če bodo Alpe v smislu Alpske konvencije nastopale enotno, bodo lahko z metropolami zunaj Alp enakopravno razpravljale o vprašanih prostorskega razvoja in načinih povezovanja; če pa bi bilo v t. i. Alpine Space vključeno širše območje, bi se v vlogi partnerjev velikih metropol pojavile le majhne in šibke alpske občine in okrožja. ■

Strokovnjak za Alpe

Werner Bätzing, profesor kulturne geografije na Univerzi v Erlangnu - Nürnbergu, se neutrudno bori za Alpe. Njegova prodorna analiza razvoja alpskega prostora je 62-letnemu profesorju prinesla že številna priznanja. Za svojo knjigo o Alpah (Die Alpen), ki v nemškem jezikovnem prostoru danes velja za standardno delo, je bil že večkrat nagrajen.
www.geographie.uni-erlangen.de/de/en

Letna strokovna konferenca CIPRE 2010: periferne regije v središču pozornosti

Novo življenje za alpsko obrobje?

Alpe kot celota sicer niso obrobna regija, vendar pa znotraj Alp obstajajo številna periferna območja, kjer postaja poselitev vedno bolj problematična. Katere so priložnosti in katera so tveganja, s katerimi se sooča obrobje? CIPRA je o tem vprašanju razpravljala na letni konferenci oktobra 2010 v Semmeringu/A in tako spodbudila dialog, ki je presegel prostorske in strokovne meje.

Je taka prihodnost številnih periferno ležečih podeželskih regij? Zapuščena kmečka domačija v dolini Lechtal na avstrijskem Tirolskem.

© CIPRA

Odpravimo nesporazum kar na začetku: tukaj niso mišljene Alpe kot take! CIPRA v svojem vabilu na konferenco o perifernih območjih (glej uokvirjeno besedilo), ni imela v mislih Alp kot celotnega alpskega prostora. Že pogled, denimo, na karte avstrijske prostorske analize kaže, da sta tako za alpski kot zunajalpski prostor v Avstriji značilni identična stopnja urbanizacije in gospodarska struktura. Tudi perifernost ni alpska posebnost. Vendar pa razlike med zračnimi in realno prevoženimi razdaljami niso nikjer tolikšne kot v Alpah. Doline, ki sicer mejijo ena na drugo, med seboj še vedno ločujejo svetovi. Alpe torej niso periferni prostor nasploh, temveč so za Alpe značilna tudi periferna območja – kot pri večini evropskih pokrajin.

Podnebne spremembe kot priložnost?

Nerazveseljive razvojne tendence na obrobni območjih so poznane. Prekomerno staranje prebivalstva, ki ostaja v tamkajšnjih regijah, je povezano s praviloma nižjo stopnjo izobrazbe in manjšo mobilnostjo. Če hočemo ohraniti današnje standarde oskrbnih storitev, se ni mogoče izogniti vprašanju razmerja med stroški in koristmi. Storitve javnega sektorja in mobilne oskrbne storitve v strukturah razpršene poselitve povzročajo izjemne dodatne stroške: stroški komunalne ureditve zemljišča, namenjenega gradnji samostojnih enodružinskih hiš, so dvakrat višji kot pri strnjeni gradnji v ravninskih predelih. Zelo velike so tudi razlike pri prevoznih stroških za socialne storitve (npr. prevoz šolarjev, pomoč na domu ali dostava hrane na dom), pri redki poseljenosti določenega območja pa se stroški lahko najmanj podeseterijo. Za vedno znova poudarjeno misel, da prostovoljstvo stroške ublaži in prispeva k socialni povezanosti, obstaja le malo empiričnih dokazov. T.i. Regionalna valuta, ki se danes uvaja na različnih območjih zlasti zunaj Alp, tudi v periferiji prinaša zanimive pristope, vendar pa je uporabna samo v zaprtih sistemih – storitev, po kateri obstaja povpraševanje, mora biti dosegljiva znotraj regije, kar pa ravno za periferna območja pogosto ne drži.

Številne periferne alpske regije vidijo v podnebnih spremembah novo priložnost: osredotočanje na zdravstveni turizem je ravno tako izvedljivo kot povečanje vrednosti določenega kraja v smislu alternativne turistične destinacije v obdobjih, ko postane v južnem delu Evrope neprijetno vroče. Pri tem se kot pri vsakem turističnem razvoju pojavljajo ista vprašanja o mejah rasti. Monostrukturno gospodarstvo se na krizna dogajanja odziva občutljivo in netrajnostno – turizem tako ne more biti rešitev za vse strukturne probleme periferne prostora.

In tudi če je bila doslej tabu tema: srednjeročno se družba razgradnji infrastrukturnih objektov na določenih območjih ne bo mogla izogniti. Odločilnega pomena za preživetje na obrobni območjih bo postalo vprašanje, kako sprejemati odločitve, katerim storitvam dati prednost in ali je dejansko mogoče unovčiti vedno znova zahtevano družbeno sprejemljivost razgradnje.

Vrh gore problemov

Za Alpe, tako kot tudi za druga velika območja, so značilne posebnosti. Prva je zaostrovanje problemov, ki so na splošno posledica naravnoprostorskih danosti. Občutljivi najvišji predeli celine so vrh gore problemov. Ravno zaradi tega pripada Alpam po eni strani zgledna vloga za Evropo, po drugi strani pa razvoj zaledja na Alpe močno in neposredno vpliva. Kot je zapisal Werner Bätzing v svoji knjigi »Alpe, zgodovina in prihodnost evropske kulturne pokrajine« zaradi tesne funkcionalne prepletenosti Alp z Evropo in preostalim svetom rešitve problemov ne moremo iskati zgolj v Alpah. Za trajnostni razvoj Alp so torej potrebni trajnostni okvirni pogoji na evropski in svetovni ravni. To seveda povzroča stroške. Potrebno je financiranje inovativnih rešitev, ki ne zadevajo samo prihodnjih generacij, ampak omogočajo njihovo sodelovanje že pri sprejemanju odločitev. Potrebna so tudi sredstva za nadzorovano razgradnjo infrastrukturnih objektov ter manjše vlaganje denarja za »more of the same« oz. za nekritično izgradnjo.

Sodelovanje, ki presega meje

Oblikovanje majhnih regij kot prostovoljnih združenj je lahko pomembno za spodbujanje ustvarjalnosti na lokalni ravni. Majhne regije bi morale, če izpolnjujejo trajnostna merila, od države prejemati podporo za financiranje pobud, ki prihajajo od spodaj navzgor. Zaželeno so strategije in ukrepi, ki bodo prebivalcem omogočili, da bodo svoje interese (ponovno) zastopali in oblikovali po svoji volji, v svoji odgovornosti in samostojnem odločanju.

Za trajnostni razvoj Alp so potrebni trajnostni evropski in globalni okvirni pogoji.

Kar je za prihodnost Alp vsekakor nujno potrebno, je pogled prek lastnega plota: potrebno je sodelovanje znotraj alpskega prostora, denimo v obliki pomembnih omrežij kot sta Omrežje občin Povezanost v Alpah ali združenje Alpski biseri/Alpine Pearls, kot tudi med posameznimi sektorji ter z drugimi obrobni območji v Evropi. Pri tem ni mišljeno le sodelovanje z gorskimi območji, torej Alpe skupaj s Karpati in Dinaridi proti preostali Evropi, temveč tudi sodelovanje z drugimi velikimi območji, za katera so prav tako značilna periferna območja.

Ali bo sodelovanje z obrobni območji Alpam prinašalo koristi, je trenutno predmet razprave. Načrtovana strategija razvoja alpskega prostora, podobno kot v primeru strategije za regijo Severnega morja in donavskega prostora, sama po

© CIPRA Avstrija

Ciprina letna strokovna konferenca 2010 je nakazala možne razvojne priložnosti.

Nove pobude za strukturno šibka gorska območja

Da idealnih formul, s katerimi bi reševali težave na obrobni območjih, ni, se je jasno pokazalo na letni strokovni konferenci CIPRE, ki je pod naslovom »Alpe v spreminjanju – periferne regije med osamo in upanjem« potekala od 14. do 16. oktobra 2010 v avstrijskem Semmeringu. Razmere in potrebe so v posameznih regijah tako različne, da se jih je treba lotiti na prav tako različne načine.

Konferenca je tudi pokazala, da so se nosilci odločitev šele začeli zavedati težav, s katerimi se morajo spoprijeti periferna območja znotraj alpskega prostora. Za zagotovitev trajnostnega in v prihodnost usmerjenega razvoja perifernih podeželskih regij v Alpah sta nujni razprava in ukrepanje. CIPRA se bo tudi v prihodnje posvetila tej tematiki, ki je zelo pomembna za alpski prostor. Bistven cilj je izdelava vizije razvoja do leta 2030, saj bo tako za strukturno šibka gorska območja mogoče opredeliti možne zglede za prihodnost in izraziti pričakovanja. ■

www.cipra.org/sl/jf2010

sebi ni slaba zamisel (glej str. 19). Pomembno pa je eno: kar potrebujemo, niso razprave, polne strahov, temveč razprave, ki jih prežema vizija in v katerih se odraža alpska samozavest in samozavest periferije. ■

Christian Baumgartner
Naturfreunde Internationale, Avstrija

Prihodnost alpskih rek

Začel se je projekt ohranjanja alpskih rek

Obširni deli Evrope so odvisni od zaloga vode, ki izvira v Alpah. Žal pa je ekološko stanje le pri maloštevilnih alpskih rekah dobro. Projekt Prihodnost alpskih rek, ki se je začel izvajati pred kratkim, bo opravil pregled nad prednostnimi območji, ki so pomembna za dolgoročno ohranitev in obnovo vodnih ekosistemov v Alpah. Namen projekta je izdelati celovito in konsistentno podatkovno podlago za nadaljnje analize in projekte v aplikativnem raziskovanju tekočih voda.

Partnerji predhodne projektne študije so Inštitut za hidrobiologijo in upravljanje voda pri Univerzi za kmetijstvo, gozdarstvo in naravne obnovljive vire (BOKU) na Dunaju/A, Leibnizov inštitut za ekologijo voda in celinski ribolov iz Berlina/D ter CIPRA. Sredstva za financiranje projekta je zagotovil Sklad za naravo MAVa (Montricher/CH).

© Econect, Heinz Heiss

V okviru projekta Prihodnost alpskih rek se ukvarjamo s še posebej občutljivimi vodnimi sistemi, ki so tudi za nealpske regije izrednega pomena.

CIPRA

Energijske regije v središču letne strokovne konference 2011

Letošnja Ciprina strokovna konferenca se bo odvijala med 15. in 17. septembrom 2011 v Bovcu v idilični dolini Soče. V ospredju predavanj, razprav ter delavnic bo tema energijsko samozadostnih regij. Zadovoljevanje potreb po energiji z obnovljivimi viri iz domače regije ter varčna in učinkovita raba razpoložljive energije je že postal cilj nekaterih regij v Alpah. Na letni konferenci v Bovcu bomo spoznali nekatere izmed njih in prisluhnili ljudem, ki delujejo na področju energijske samozadostnosti. Konferenca bo dala kritičen pogled na obravnavane vsebine, hkrati pa bo odprla tudi razvojne priložnosti za alpske regije, ki na pot energijske samozadostnosti še niso stopile.

www.cipra.org/sl/sk2011

Švicarski sklad za pokrajino

Dve desetletji prizadevanj za kulturno pokrajino

V letu 2011 praznuje švicarski sklad za pokrajino Fonds Landschaft Schweiz (FLS) dvajsetletnico. Kot instrument podpore deluje FLS sicer predvsem v švicarskem alpskem prostoru, lahko pa bi imel pionirsko vlogo tudi za druge alpske države.

Sklad FLS je nastal leta 1991 ob sedemstoletnici obstoja švicarske države. Njegov namen je zagotavljati podporo lokalnim in regionalnim projektom za ohranjanje in povečevanje vrednosti sonaravne kulturne pokrajine. Kot upravno neodvisna institucija, ki ciljno spodbuja izvajanje pobud od spodaj, je FLS danes tudi na mednarodni ravni deležen priznanj in zanimanja, tako denimo pri Organizaciji za gospodarsko sodelovanje in razvoj (OECD) in Svetu Evrope.

Švicarski parlament je pred kratkim delovanje sklada ocenil pozitivno in podaljšal njegovo delovanje do leta 2021. Na jubilejni konferenci, ki bo 8. septembra 2011, bo opravljen pregled doseženih rezultatov, tema razprave pa bodo tudi izzivi, s katerimi se bodo v naslednjem desetletju na področju ohranjanja sonaravnih pokrajin soočili FLS in drugi akterji.

www.fls-fsp.ch (de/fr/it)

CIPRA Nemčija

Novi direktor CIPRE Nemčija je Stefan Witty

Stefan Witty, ki je januarja 2011 prevzel vodenje CIPRE Nemčija, je ugleden strokovnjak za vprašanja varstva alpske narave in alpskega okolja ter načrtovanja regionalnega razvoja v bavarskem alpskem prostoru. 49-letni biolog je nazadnje opravljal svobodni poklic, pred tem pa je delal v Nemški planinski zvezi.

www.cipra.de (de)

Povezanost v Alpah

300.000 evrov za projekte varstva podnebja

V okviru programa za varstvo podnebja dynAlp-climate, ki ga izvaja Omrežje občin »Povezanost v Alpah«, so za naslednje dveletno obdobje zagotovljena sredstva za sofinanciranje izvajanja 20 projektov. Od 45 projektov, ki so kandidirali na razpisu, je žirija izbrala osem projektov iz Italije, tri iz Francije in po enega iz Nemčije, Slovenije in Švice ter ravno tako po enega iz Lihtenštajna in Avstrije. Nabor sega od projektov manjšega obsega, kot je kampanja južnotirolske občine Naturns/I za spodbujanje varčevanja z energijo, pa do – z geografskega in operativnega vidika – večjih projektov, kot je zasnova prometa in trajnostne mobilnosti 19 članov zveze francoskih občin Oisans. dynAlp-climate finančno spodbuja tudi dva mednarodna kooperacijska projekta: prvi, to je »My Clime-mate«, se posveča organiziranju izmenjave mladih iz osmih občin članic Omrežja občin, ki v praksi izvajajo skupne akcije na področju varstva podnebja in odpravljajo kulturne ovire, v okviru drugega projekta Quattro paesi, un solo cammino pa sodelujejo italijanske in francoske občine, ki skupaj razvijajo trajnostne, celoletne alternative smučarskemu turizmu. Program dynAlp-climate je za izvajanje podnebnih projektov skupaj namenil okoli 300.000 evrov.

www.povezanostvalpah.org/dynalp-climate

Povezanost v Alpah

Letna konferenca bo 17. in 18. junija v Triesenbergu/FL

Katere možnosti za ukrepanje imajo na voljo občine v času stalnega spreminjanja okvirnih družbenih pogojev? Letošnja strokovna konferenca Omrežja občin »Povezanost v Alpah«, ki bo 17. in 18. junija 2011 v Triesenbergu v Lihtenštajnu, bo poskusila osvetliti prav tovrstne teme in izzive, ki se jim občine vsakodnevno postavljajo po robu.

Ločeno obravnavanje posameznega področja delovanja ni (več) smiselno, konvencionalne rešitve pogosto niso (več) uporabne. Izhajajoč iz primerov dobre prakse, bo konferenca poskusila orisati, kako se podatki na nove in kreativne poti. Primeri bodo ponazorili, da spremembe prinašajo koristi – za nosilce odločanja, za vpletene, za kakovost življenja vseh nas v alpskem prostoru.

www.povezanostvalpah.org

Las-Alps-Infoteca

Večjezična medijska hiša za in o Alpah

Alpe bodo dobile svojo večjezično medijsko platformo – pobudnik te ambiciozne zastavljene ideje je retoromanski oddelk švicarske javne radiotelevizije: infoteca Las Alps naj bi postala kompetenčni center za alpske medije, ki bo zagotavljal informacije iz alpskega sveta in o njem. Po dveletni začetni fazi, tj. od leta 2016 dalje, pa bodo v alpski infoteki ustvarjali tudi lastno novinarsko ponudbo.

Kdo bo pripravljaval informacije, ki se bodo stekale v »alpsko medijsko hišo«, kdo jih bo uporabljal, koga bodo zanimale Alpe, so načelna vprašanja, o katerih so novembra 2010 razpravljali udeleženci ustanovitvene skupščine v švicarskem Churu, med katerimi je bila tudi CIPRA. CIPRA vidi v alpski infoteki dodano vrednost za trajnostni razvoj in diferencirano predstavitev Alp navzven, zato bo z zanimanjem spremljala nadaljnji razvoj tega projekta.

www.lasalps.ch

Zakaj nas konvencija sploh potrebuje?

Običajno si na tem mestu prizadevam napisati kaj veselega. Ob tokratni iztočnici – 20 let Alpske konvencije – pa me je smeh minil. Očitno Alpska konvencija v tem trenutku za pogodbenice ni pomembna. Nekatere države so sicer že storile posamezne korake, tu in tam obstaja tudi finančna podpora za izvajanje konvencije na nacionalni ravni, v posameznih primerih sodišča ugotavljajo, da je Alpska konvencija veljavna v nacionalni zakonodaji in marsikatera država celo namenja sredstva za mednarodne oblike sodelovanja in projekte.

A kaj se dogaja tam, kjer imajo ljudje v Alpah vprašanja in zahtevajo odgovore nanje? Prav nič. Kar se dogaja, prihaja največkrat iz baze; iz nevladnih organizacij in omrežij, narodnih parkov in lokalnih skupnosti; kjer bi morale države izvajati mednarodne projekte in krepiti omrežja za njihovo uresničevanje, pa večinoma vlada popolna praznina. Poglejmo le značilno žaloigro okrog akcijskega načrta za podnebje. CIPRA je od ministrstev zahtevala, da akcijski načrt sprejmejo. Ta so svoje uradnike prijazno zadržila za izdelavo dotičnega dokumenta, ki bo veljal za celoten alpski prostor, a na 30 straneh ni – ničesar: stroškov ne sme biti, nič se ne sme spremeniti, dokument naj izraža le nekaj aktivizma.

CIPRA zahteva, da Alpska konvencija končno le postane opazna na mednarodni ravni. Veseli nas, da Stalni odbor Alpe konvencije sprejema vsebinsko bogate deklaracije, da Stalni sekretariat objavlja pomembna poročila o stanju v Alpah kakor tudi da delovne skupine in platforme nudijo pomembno znanje, a videti želimo dejanja! Naslednja leta bomo ob vsakem poročilu in vsaki deklaraciji trmasto spraševali: »Kje je projekt, ki bo ta spoznanja približal ljudem? Kje je politična volja za uvajanje sprememb? Kje je pripravljenost za dodelitev finančnih sredstev, da bi konvencija v Alpah postala bolj opazna?« Če države niso pripravljene izvajati velikih skupnih projektov in krepiti ustreznih omrežij, si bomo morali tudi sami kmalu postaviti vprašanje, zakaj Alpsko konvencijo sploh potrebujemo – in zakaj konvencija potrebuje nas.

Handwritten signature of Andreas Götz

Andreas Götz
direktor CIPRE International

© CIPRA International

Iz naslednje številke **Alpe na odru (št. 96)**

© Frank Schultze / Zeitenspiegel

Governance, kaj pa drugega!

Danes ljudje ne dopuščajo več, da bi z njimi upravljali drugi: želijo sodelovati, sodelovati. Pri magični besedi governance gre za emancipacijske procese v civilni družbi, za nove poti vseh vrst. Governance je nova paradigma, saj sta politika in uprava spoznali, da tradicionalni potek procesa odločanja ne vodi več k zastavljenemu cilju. Primer za to je okvirna direktiva EU o vodah. Veliko zanimivega pa se dogaja tudi v Alpah. Pogosto se governance sooča s stisko in pritiski: odseljevanje prebivalstva in izguba delovnih mest zahtevata nove rešitve. Naslednja številka revije Alpe na odru bo predstavila posamezne primere za t. i. governance, obravnavala bo nove pristope ter se zavzela za sodelovanje in odprtost namesto brezobzirnega komolčarstva. **Nova številka Alp na odru bo izšla jeseni 2011.**